

Maalkrigen

Taler

Ragna Nielsen

Sted

Kristiania

- 1 Dagbladets Artikel for Torsdag med denne Overskrift er misvisende. Efter
Artiklen skulde man tro, at Kampen mod Landsmaalets Indførelse paa Skolerne
er reist efter et Indfald af Bjørnstjerne Bjørnson, uden Rod i en almindelig
Opinion blandt Lærere og Forældre. Dagbladet siger, at «Kampen føres mod
5 Lovbestemmelser, som allerede har virket i flere Aar uden at gi Anledning til
Krig.»

- Heri har Dagbladet ikke Ret. For vort Vedkommende, som er Lærere ved høiere
Skoler, føres ikke Kampen mod Lovbestemmelser, som allerede har virket i flere
10 Aar, men mod Lovbestemmelser, som endnu ikke har været prøvet, men som
skal træde i Kraft fra Sommeren 1900. Det er til Sommeren,
Middelskoleeksamen for første Gang afholdes efter den nye Skoleordning, og
fra Høsten skal de Elever, som gaar over i Gymnasiet, undervises efter den nye
Plan.

- 15 Det er denne Læseplan for det nye Gymnasium, altsaa det endnu uprøvede,
altsaa det som endnu kunde hindres og forebygges, som har bragt de fleste
Lærere til at ta Del i Kampen. Hvis Autoriteterne vilde, hvis Menneskene vilde
være saa naturlige og «naive», at de syntes, at de levende Mennesker var
20 vigtigere end de døde Bogstaver, hvis de syntes, at Lovene var til for Folkets
Skyld og ikke Folket for Lovenes, saa kunde vi kanske endda faa Loven
forandret, - ialfald faa en Departementsbestemmelse, som kunde afværge den
Fare, der truer for Gymnasieungdommen ved Bestemmelserne om
Norskundervisningen i den nye Læseplan.

- 25 Misfornøielsen med Resultatet af Norskundervisningen i det gamle
Gymnasium tror jeg nok har været almindelig. Her findes ikke mange
Mennesker i Norge, som kan læse høit saaledes, at det er en Fornøielse at høre
paa. Artianernes Kjendskab til vor Litteratur er efter manges Mening tarvelig -

at der er Undtagelser, skyldes et dannet Hjem eller Elevernes eget Initiativ, det er ikke Skolens Skyld, - og deres Evne til at udtrykke sig skriftlig har, for at bruge et mildt Udtryk, ikke været opøvet, som den kunde og burde være det. Men er da ikke det at kunne læse godt, at kunne udtrykke sig skriftlig og at kjende de

35 Tanker, som har bevæget ens eget Land i Fortiden og bevæger det i Nutiden, er ikke dette den første store Fordring, vi maa sætte til Resultatet af Ungdommens Undervisning? Og maa da ikke mindre Fordringer, mindre Ønsker vige for at naa dette Maal?

40 I det gamle Gymnasium har Timetallet for Norsken i de tre Klasser været sat 3-4-4 Timer om Ugen, eller rettere sagt til 3-3-3, da 1 Time om Ugen i de to øverste Klasser har været brugt til Oldnorsk. I det nye Realgymnasium skal Timetallet for Norsken være 4-5-4. Det ser ud, som det var en Forbedring. Men hvad skal Eleverne lære paa de Timer?

45 De skal lære Oldnorsk, Grammatik og Litteratur, de skal ha nogen Rede paa de fra Oldnorsk stammende Bygdemaal, især læse de i dem bevarede Folkeviser, de skal læse Landsmaalet og ha nogen Kjendskab til Landsmaalslitteraturen, de skal ha en Oversigt over Sprogets historiske Udvikling, de skal læse Litteratur paa det

50 almindelige Bogmaal og lære at kjende Litteraturens Historie, de skal skrive Stile paa Bogmaal og gives Veiledning i at skrive Landsmaal. Sandelig, de kan nok behøve 4-5-4 Timer om Ugen.

De Mænd, der har lagt denne Læseplan, har gaat efter sine Ønsker om, hvad der

55 kunde læses og udrettes i en Ungdomsskole. Oldnorsk i det hele tat, Bygdemaal og Landsmaal i den Udstrækning, som skal læses i Gymnasiet, passer for Universitetet, passer for de unge Mennesker, som har lært at læse og skrive, det passer ikke for de ubefæstede, for dem, som først skal lære, hvad der for et Menneskes aandelige Udvikling er det første og nødvendigeste: det at læse godt,

60 at skrive godt, at kjende sit Lands Litteratur. Der er i mine Tanker en Mangel paa pædagogisk Instinkt, paa den rent umiddelbare Forstaaelse af, hvad Barn og unge Mennesker formaar og trænger, som viser sig i denne Læseplan. Jeg ved, at mange vil bli forarget over, at en Lærerinde vover at si dette om Mænds Verk. Men det faar ikke hjælpe. Det er nu sandt alligevel. Jeg vil si endnu mere: Denne

65 Mangel paa pædagogisk Instinkt, paa Evne til at sætte sig paa Barnets og den Unges Standpunkt findes hos de fleste Mænd. Saa, naar Mænd kan være gode Lærere alligevel, er det paa Grund af andre Egenskaber - mens de fleste vilde være endnu bedre, hvis der ikke var denne Mangel hos dem.

Vi skal altsaa nu i Gymnasiet læse Oldnorsk, Bygdemaal og Landsmaal ved Siden af Bogmaal og efter Hægstads Anvisning holde paa med skriftlige Øvelser i Landsmaal ved Siden af Øvelserne i Bogmaal. For Hægstad har saa umaadelig Ret i, at uden skriftlige Øvelser lærer man ikke et Sprog, og Meningen er, at

75 Landsmaalet virkelig skal læres. Hvad vil saa Resultatet bli? Det vil bli, at Eleverne blir endnu mere ustø, skriver endnu slettere end før. For mig er det ufatteligt, at ikke alle ser dette. - De vilde vist forstaa det, hvis de hørte at man paa en skotsk Skole lod de unge øve sig lige meget baade mundtlig og skriftlig i skotsk og engelsk. Men det faar de ikke høre, for saa vidt jeg ved, har ingen

80 skotsk Pædagog været saa uvettig at foreslaa det. - Netop fordi Bygdemaal og Landsmaal og Bogmaal er saa lige, derfor kan ikke den unge holde dem fra hinanden. For at kunne det maa man først være befæstet i sit Modersmaal. Man kan ikke bygge anden Etage, før man har bygget første. Med andre Ord - Studium af Oldnorsk, Landsmaal og Bygdemaal tilhører den voksne Alder, ikke

85 Barnealderen. Atter med andre Ord - Maalet for Norskundervisningen i højere Almenskoler er at kunne læse og skrive det Sprog, hvori vort høieste Aandsliv gir sig Udtryk.

Garborg mener, at vi, som kjæmper mod Maalmændenes Overgreb, mangler de

90 nationale Instinkter. Jeg vover at paastaa, at mit Hjerte er saa norskt som noget. Netop derfor vil jeg ikke være med paa at gjøre Eksperimenter med levende norske Barn. Eksperimenter, som jeg paa Forhaand ved maa falde daarlig ud.

Der er vist ikke mange af os, som ikke beklager, at det norske Sprog ikke fik

95 udvikle sig naturlig ud af sin norske Jordbund. Vi vilde naturligvis alle foretrække at kunne se tilbage paa en stor historisk Fortid. Vi er ikke stolte af vor lange Afhængighedstid. Men en saadan Fornedrelsens Tid for et Menneske eller for et Folk er jo dog et Faktum, som ikke kan udslettes. Der er da ingen anden Raad end at ta Ulykken saa værdig, vi kan, erkjende, at den ikke kom aldeles

100 uforskyldt og finde os i de nødvendige Konsekvenser. Men at ville raade Bod paa Konsekvenserne paa den Maade, at man vil bryde Udviklingen tværs af og gaa tilbage igjen til et tidligere Standpunkt, det er da klarlig ligsaa umuligt for et Folk og for et Folks Sprog, som det er for det enkelte Menneske.

Kilde

Nielsen, Ragna og Anderssen, Otto (red.): Landsmaalet og Den høiere skole. Kristiania 1900

110

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/maalkrigen>

115

120

125

130

135

140

145